

Гръцко-българско сдружение за култура и училищата “Васил Левски” към него
в Атина, Навплио и Крит

в сътрудничество с Атинския университет и

Посолството на Република България в Република Гърция

Обявяват международен училищен конкурс по повод 150-годишнината от обесването на Васил Левски на тема: ***Васил Левски пред съда и пред света. Прочитът на учениците в страната и в чужбина.***

Цели на конкурса:

1. Предоставяне на информация и материали (вж приложени материали) за значението и измеренията на делото на Васил Левски за България и събитията в региона в края на 60-те и началото на 70-те години на 19-ти век. Османската империя мобилизира огромен механизъм и потенциал за съдебен процес, в който Левски изпъква като политическа личност. Самата присъда *признава* именно тази негова ръководна роля в борбата за освобождение на България, като в съдебното решение на първо място се посочва, че *“подбуждал лично султанските поданици към въоръжено въстание срещу Османската държава, разпространявал е печатни листове”*.
2. Запознаване с протичането на съдебния процес срещу Васил Левски и неговите съратници през януари 1873 г. Документи, материали, свидетелства. “Докосване” до личности и събития – съпреживяване и осмисляне на етапите на процеса – от таен (за да не се разпространява информация за неуредици в империята и бунтарство) до явен, за който свидетелства кореспонденцията на европейските дипломати и османските служители. В развитието на процеса се осветляват политическите измерения на делото срещу Левски, който залага основни идеали за модерната българска демократична държавност.
3. Осмисляне на значението на личността на Левски, като се абстрахираме от изградения култ към него. Изучаване и представяне на визията му за освобождението на страната и за устройството на съвременна България: европейски либерални и републикански възгледи (демократично управление, вишегласие и др.), християнския мироглед и дух (свободата като дар от Бога, желание да бъде поменаван като дякон Игнатий), разбирания за ролята на Великите сили и др.
4. Изграждане на критично отношение към епохата: събития преди залавянето, съратници, значими обществени, дипломатически и политически фигури.
5. Подтик към учениците да използват творчески получените знания в училище и формират умения за работа с исторически извори и изграждане на визуален разказ, медиен или аргументативен текст (есе).

Участниците в конкурса се потапят в една далечна епоха, без дигитални социални мрежи, без смартфон и лаптоп, в епохата на перото и печатарството и на възрожденските български вестници. Учениците, които желаят да участват в конкурса и да се докоснат творчески до

архивите и времето, трябва да изберат поне една подзадача от двете задачи, на която да отговорят със съвременни или класически технически средства:

1-ва задача: *Описание*. Процесът е започнал. След Арабаконашкия обир на 22 септември 1872 г. на турската пощенска кола със 125 000 гроша са заловени Димитър Общи, участници в революционната организация и съратници на Левски, както и той самият малко по-късно на 27 декември. Призовани са хора, които разпознават Апостола. Явяват се в негова защита или са държавни служители и го обвиняват в организиране на бунт срещу османската власт и престъпни деяния. Можете да участвате в Процеса от страна на обвинението или в защита на подсъдимите.

Отговорете, като създадете **наратив (разказ)**:

подзадача 1.1. аргументативен текст или есе (до 500 думи) или

подзадача 1.2. визуален разказ в карета („комикс“ до 8 карета или картинки), които обрисуват портрета на Левски като личност.

2-ра задача: *Описание*. Български прогресивни емигрантски вестници в Букурещ публикуват статии и стихове по повод смъртта на Левски, а османofilски вестници в Истанбул омаловажават делото му. Спорадични съобщения с панславистичен оттенък във Виенски вестници будят реакцията на Любен Каравелов, съратник на Левски. Европейските и руски дипломати предават до своите правителства обширна информация за събитията, като така показват, че процесът срещу Левски е предизвикал сериозни смущения и трусове в политическия климат в Османската империя. В историческата картина липсват репортажи в европейските медии. Можете да влезете в ролята на дописник (журналист) на чужда медия (вестник, журнал) или неин редактор.

Отговорете, като напишете **текст** за вестник:

подзадача 2.1. репортаж (между 100 и 300 думи, на български), в който описвате максимално точно събитията и тяхното значение за България и Балканите, в рамките на Османската империя. Можете да изразите лично отношение - положително или отрицателно, но аргументирано за личността на Васил Левски и процеса срещу него и организацията;

подзадача 2.2. колонка, т.е. кратък текст – информационна бележка (до 150 думи, не задължително на български) за събитията в София, кой е този човек – общ портрет, в своя вестник. Отразявате събитията и значението им за страната, която изберете за “седалище” на медията, напр. Париж, Франция. Текстът може да е на чужд език, напр. на езика на страната на пребиваване на участника.

Участници: Класирането се извършва в три възрастови групи:

- Първа възрастова група: от 6 до 9 години
- Втора възрастова група: от 10 до 13 години
- Трета възрастова група: от 14 до 18 години.

Всяка конкурсна работа трябва да бъде придружена с данни на участника:

- лично и фамилно име, дата на раждане, клас
- контакти (телефон или имейл на участника или училището).

Материалите се изпращат на адрес gr_bg_sk@abv.bg

Награди: Жури ще класира най-добрите писмени или визуални работи и ще присъди първа, втора и трета награда за всяка група и грамоти за всички участници. На всеки участник може да бъде присъдена само една награда.

Срок на изпращане: Конкурсните работи на участниците се изпращат до 6.2.2023 г.

Резултатите ще бъдат обявени на тържество в Посолството на Република България в Атина.

Информация за конкурса и най-добрите работи ще бъдат публикувани във вестник Азбуки и други медии.

В помощ на участниците се предоставят файлове с материали за делото на Васил Левски и неговите съратници, за съдебния процес и за епохата.

Васил Левски пред съда и пред света. Прочитът на учениците в страната и в чужбина

Международен училищен конкурс по повод 150 години от обесването на Левски,
организиран от
Гръцко-българско сдружение за култура и училищата "Васил Левски" към него в
Атина, Навплио и Крит,
в сътрудничество с Атинския университет и
Посолството на Република България в Атина

• януари-февруари, 2023 г. •

МАТЕРИАЛИ ЗА РАБОТА

Основни дати от живота на Васил Левски и епохата

1837		На 18 юли в град Карлово се ражда Васил Иванов Кунчев, наречен по-късно Левски.
1849		Васил завършва трето отделение.
1851		Умира бащата на 14-годишния Васил – Иван Кунчев.
1852		Васил Кунчев става послушник при вуйчо си хаджи Василий.
1855–56		Васил учи в Старозагорското класно училище, където завършва два класа.
1858		На 25 ноември в сопотския манастир "Свети Спас" послушникът Васил Иванов става дякон и приема монашеското име Игнатий.
1859		На 7 декември Пловдивският митрополит Паисий ръкополага монаха Игнатий за йеродякон.
1862		На 3 март йеродякон Игнатий заминава за Белград и постъпва в Първа българска легия на Г. С. Раковски.
1864		На 18 април, Великден, Дякон Левски отрязва косите си и сменя расото.
1864–66		Работи като учител в с. Войнягово, Карловско, до месец март.
1866–67		Работи като учител в Северна Добруджа до месец март.
1867		От април до началото на август е знаменосец на четата на Панайот Хитов. Есента постъпва във Втората българска легия в Белград и учи в сержантска школа.
1868–69		Левски прави първа обиколка в България от 11 декември до 24 февруари, при която проучва настроенятия в страната.
1869		Втора обиколка на Левски в България от 1 май до 26 август, при която са основани първите революционни комитети.
1869–70		Престой в Румъния от 26 август до 26 май. Левски става член на букурещкия клон на Българското книжовно дружество (БКД) под № 38.
1871		Васил Левски поставя началото на Вътрешната революционна организация (ВРО) в средата на годината.
1872		Димитър Общи организира обир на турската поща в Арабаконак на 22 септември.
1872		Левски е арестуван на 26 декември в Кърчинското ханче.
1873		На 14 януари е издадена смъртна присъда на Васил Кунчев. Със специална султанска заповед на Абдул Азис на 22 януари смъртната присъда на Левски е потвърдена. На 18 февруари смъртната присъда е изпълнена в околностите на тогавашна София. Близо до мястото на обесването днес се издига паметникът на Васил Левски.
1876		Избухва Априлското въстание.
1877–78		Руско-турска освободителна война.
1878		На 27 януари, в първите дни на Свободата, умира Гина Кунчева, майката на Левски. На 3 март е подписан Санстефанският мирен договор. На 13 юли е подписан Берлинският договор.
1885		Съединение на Княжество България и Източна Румелия на 6 септември.

Смъртта, която спира поривите на революционера

Съдът и краят

По време на следствието за обира на хазната става известно името на Левски. Свидетел е учителят Иван Лилов Фурнаджиев, секретар на Тетевенския революционен комитет. Той прави много точен словесен портрет на Апостола и властта е значително улеснена при издирването му.

Левски научава за обира в средата на октомври, докато обикаля комитетите в Средногорието. Вероятно тук получава писмото на Ловешкия комитет с покана по-бързо да замине за Ловеч. Отначало Апостола няма намерение да се връща там, защото е започнал своята работа по реорганизацията на комитетите, и се забавя два месеца в Южна България. През втората половина на декември тръгва за Влашко, но не по най-краткия път, а през Ловеч. Смята се, че причина за това е писмо на братята Хашнови, което разкрива предателството на един от членовете на комитета.

Като минава през Ловеч и взема документите на комитета, Левски тръгва с Николчо Цвятков-Бакърджията за Търново. Събитията през следващите няколко дни и до днес предизвикват спорове сред

▼ Смъртта и последния час на Васил Левски (Дякона) в 1873 г. – худ. Симеон Симеонов (Моната), преди 1881 г.

18

100 личности. Хората, променили света, бр. 96 Васил Левски. DeAgostini, 2008
https://issuu.com/zlavla/docs/100_celebrities_95_vasil_levski

Из

▲ Конакът в София, където е провеждано следствието на арестуваните дейци на ВРО, включително и Левски.

историците. Според една от най-разпространените версии за залавянето на Апостола, при излизането от Ловеч ги срещат две заплети. След разминаването старшият на патрула, Юсеин Бошнак, се усъмнява в тях и късно вечерта след двамата тръгва потеря. През нощта срещу 27 декември 1872 г. турците залавят Левски в хана на с. Къкриня. Без да подозират кого всъщност са заловили, те го отвеждат в Ловеч, а оттам – в Търново, където е разпознат, а и самият той признава, че е Левски. Според "Биографията на Левски", написана от Захари Стоянов, Апостола заявява: "Аз съм Василь Левски, мене казват Дяконът. Не съм хайдутинъ, както вие ме наричате, но човекъ като всичките ваши раи, съ тая само разлика, че обичамъ народа си, което не е грехъ за никого."

Властите решават да го изправят пред съда в София. Апостола до последно таи надежда, че другарите му ще организират неговото освобождаване. Според някои източници такива опити има, но те не са успешни. Единствено комитетът във Велико Търново свиква заседание, което да организира освобождаването на Левски, но мерките за сигурност, наложени от властта, възпират повечето членове да участват. В спомените си Христо Иванов-Големия пише: "Като си видяхме силите, щото на

1. Съдебният процес: разпити, протоколи, решения

Процесът завършва със смъртна присъда на Левски, като преди това е осъден на смърт и Димитър Общи. Десетки други участници в организацията са изпратени на заточение.

Васил Левски

Общо

КЗ стр. 86 – 2.2: „Действията на Васил Левски, за които е осъден на смърт се квалифицират по чл. 55, 57 и 66 от глава II („За злодеяния и престъпления против вътрешната безопасност на Османската държава“) и по ал. 2 на чл. 174 от глава втора, отдел I („За човекоубийство, нараняване, побой и заплашване“) от Императорския наказателен закон.“

Разпити

К1 № 181, стр. 304: **Първи разпит на Левски**

– Как е името ти, как е името на баща ти, откъде си, какво е занятието ти, на колко си години?

– Васил, на баща ми – Иван, от Карлово съм и съм на двадесет и шест – двадесет и седем годин, занятието ми да облекчавам положението на българите и обикалях, за да им давам упование.

– Кога излезе от родното си място Карлово и къде ходи?

– Излязох преди седем години, отидох в Сърбия и обикалях из Влашко.

– С какво се занимаваше в Сърбия и Влашко?

– В Сърбия ходих да се уча в училище, а от Сърбия ме извикаха в бунтовническия комитет във Влашко.

– Викаха те в бунтовническия комитет за каква служба?

– Възложиха ми да обнадеждавам цяла България.

– В какво се състои това твое обнадеждаване и как щеше да го извършваш?

– Данъци много, а нямаш спокойствие. [Ето] за това щях да ги обнадеждавам.

– Къде ходи с тая цел и какво прави из местата където ходеше?

– Ходих в Свищов, Ловеч, Търново и Пловдив, защото Сърбия, Влашко, Черна Гора и Гърция са готови да заграбят България, затова, за да не дадем земята си. Обикалях [и] в местата дето ходих оставях книжа [документи]. Три пъти идвах и в София.

– Какво пишеше в дадените ти от комитета предписания и в разпространяваните от тебе книжа?

– Дадените от комитета книжа бяха запечатани, какво пишеше в тях – не зная.

К1 стр. 317-318: **Нови въпроси към дякона**

– Ти чу какво каза Анастас [Попхинов] плевненецът, какво ще кажеш на това?

– Лъжа е, че съм завел Марина [Поплуканов] и Ваньо [Иван Драсов] в къщата на Анастаса [Попхинов], и че съм ги пращал отсреща, турските книжа е също така лъжа.

Лъжа е също, че в събранието, освен Димитра [Общи] Дяковчанина, Ваньо и Анастас, е имало и други.

Въпроси към Анастас [Попхинов]

– Анастасе, Дяконът твърди, че казаните от тебе думи са лъжа, какво ще кажеш ти?

– Той прикрива Марина, че го е пращал в Севлиевско и в Търновско, понеже Марин знае тия места, ето затова именно го крие. Каква полза имам аз да лъжа? Казах, че в събранието беше решено, [щото] в Ловеч Дяконът винаги да остава в Мариновата къща.

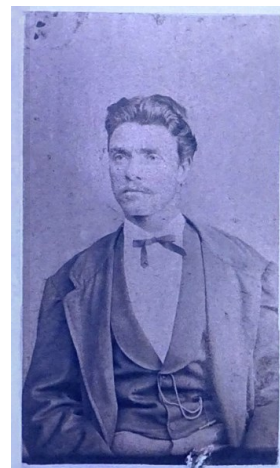
[Подписал]: Анастас [Попхинов] от Плевен

Присъда

К1, № 188, стр. 335-340: Протокол №15 на Специалната комисия в София с присъдата на Васил Левски, изпратен до великия везир

14 януари 1873

стр. 335: „Когато завършиха разпитите на лицата, за наказанието на които се донесе с предишните протоколи, установи се, че именуемият Дякон Васил Левски е натоварен от страна на комитета във Влашко да подбужда и бунтува България. Той се очерта като компетентна и централна личност, която е подбуждала населението да образува комитети, които да се готвят да въстанат с оръжие в ръка против Османската държава. Той е разширявал кръга на бунтовническата дейност и на всякакви други действия и е бил председател на всичките комитетски организации. Понеже е бил твърде хитър и лукав, а същевременно известен по своята храброст, когато се разтуриха комитетските гнезда, той не можа да бъде заловен. След като обаче неговият портрет се разпрати и неговото преследване и търсене не спря, най-сетне чрез усърдието и посредничеството на ловчанския каймакам, той биде достигнат в село Къкрина, Ловчанско, нападат и заловен, след което беше докаран в София и подложен на подробно и всестранно разследване....“

стр. 339: „Тъй като споменатият [Дякон Левски] е подбуждал лично султанските поданици към въоръжено въстание срещу Османската държава, разпространявал е печатни листове и въобще е предприемал разни бунтовнически деяния със цел да върши престъпления, посочени в глава втора на императорския закон, което се вижда от неговите признания, че при нападението на къщата в Ловеч, когато е извършил престъпното си деяние за кражба и терор, убил е слугата...“

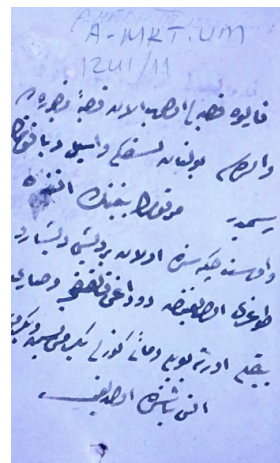
Понеже всичко гореизложено е установено с положителност, то на основание изричното повеление на чл. 55, ал. 1, чл. чл. 56, 66 и ал. 2 на чл. 174, реши се: **споменатият Дякон Левски да бъде осъден на смърт чрез обесване.**

Ако Ваше Превъзходителство одобрявате [това], нека се издаде височайше ираде, за да се изпълни тая смъртна присъда, съгласно закона, за което се осмелявам да ви моля. На всеки случай нека бъде според вашата заповед.“

Димитър Общи

Общо

К3 стр. 107: „Османската власт съзнава зараждащата се опасност още с първите разпити на Димитър Общи, затова съставя комисия с членове по ранг

„Снимка на дякона Васил Левски от град Карлово. Понастоящем майка му се намира в същия град. Тъй като един зъб на горната му челюст под мустакта стърчи навън, устната му е леко повдигната. С риж мустак е, среден на ръст, със светлосини очи, на 25–26 години.“

по-висок от съдиите в Русенския вилает например. Тя държи хем да се накажат виновниците, хем да не се чуе и разгласява много за разкритата тайна революционна организация“

К1 № 133, стр. 193-194: *Разпит на Димитър, главатар на бунта.*

9 декември 1872

- *Отде си, где си роден, какъв ти беше занаятът?*
- *От Дяково съм, Македония, там съм ро ден. Излязох оттам дванадесет-тринадесет годишен; нямах никакъв занаят.*
- *Когато за първи път излезе от родното си място, къде и по каква работа замина?*
- *Заминах първоначално за Сръбско, за да работя.*
- *.....*
- *Оттам къде отиде?*
- *Оттам заминах за Влашко. Отидох пак в Сърбия..... по време на белградските събития. Заминах за Италия, за да се запиша доброволец във войската на Гарибалди. През 1866 дойдохме заедно с 82 души от Италия в Атина. Записах се доброволец. Отидохме в Крит....*

(следват въпроси и отговори за дейността му в Гърция, Влашко и България. Споменава Васил Левски, Ангел Кънчев, други лица и подробности за дейността на революционната организация)

стр. 203-204

- *Какво ви разказа той за случката по ловчанското нападение?*
- *Заедно с Вутю Ветов, който е затворен тук, те се сговорили и отишли да нападнат къщата на един чорбаджия, чието име не зная, който обещал пари на комитета, но не ги дал. Те го почакали да се върне от дюкяна, та да му поискат пари, а ако не даде, възнамерявали да го убият; той не дошъл, а дошъл слугата му. Те го хванали, той извикал, ударили го с нож и го убихи. После те влезли вкъщи, намерили около три четири хиляди гроша пари, взели ги, излезли и отишли. Ето толкова зная.*
- *Какво друго още разисквахте на това събрание.*
- *Дякон Левски каза „да направим от тия места едно голямо окръжие от Тетевен до София, в което да влизат Враца и Берковица. За негов център да определим Извор, защото Ловеч е далече и съобщенията са трудни“. Аз казах, че е село, там не може, Етрополе е град, ако стане там е по-добре. Ако и да се попрепирахме по тоя въпрос, за център той пак определи Извор и той отиде в Извор, обиколи околността му и нареди да признаем извор за център. Оттам с Изворския куриер той изпрати отсреща едно писмо и макар да е наредил да вземе отговори, какво е станало – не зная.*

Присъдата на Димитър Обици

из Протокол № 1 на Специалната съдебна комисия в София, изпратен до великия везир Мутерджим Мехмед рюшди паша, за присъдата на Димитър Обици 14 декември 1872 г.

К1, № 138, стр. 225: „Тъй като се установи, че въпросният Димитър (Обици) от Дяково е подбуждал ... към въстание, извършил предумишлено убийство, станал главатар на въоръжена група и употребил оръжие срещу полиция и извършил обир на държавни суми Комисията го осъди на смърт. На ваша заповед!“

2. Дипломатически документи и различни гледни точки

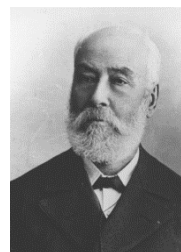
К 1 № 14, с 373 – Инструкция на **руския посланик в Цариград Н. П. Игнатиев** до дипломатическия агент и руски консул в Букурещ А. И. Зиновиев как да се преодолеят негативните последици за българите и за Русия от опитите на Митхад паша да раздуха политическите разкрития на специалната комисия

Цариград 7/19 декември 1872

„В резултат на последните събития в София, които, естествено, вероятно са ви станали известни от частни източници, партията на Митхат паша и на Халил Шериф паша се сили да докаже, че станалите безредици са предизвикани от мнимия Български революционен комитет, намиращ се в Румъния. И че този комитет като че ли се старее да подготви българите за всеобщо въстание чрез отделни и периодически повтарящи се надигания. Разбира се, за нашите недоброжелатели би било още по-желателно да докажат, че в това дело участват руски агенти.....“

К1 № 15, стр. 423: Писмо от **руския вицеконсул в Пловдив Найдено Геров** до Евлоги Георгиев в Букурещ с известие за залавянето на Димитър общи и направените от него разкрития за съществуването на българския революционен комитет с център във Влашко, назначена е специална правителствена комисия за разследване

Пловдив, 2 декември 1872 година

„Господине Евлогие,

... Знаете, че преди два месеца нещо се разби пощата при град Орхание в Софийско. Местните началства най-после издириха хайдутите, които са българи помежду тях има някой си Димитър, който е по-пръв от тях. Той е пришълец неизвестно откъде. Той казал, че имало един революционен комитет, който работи за Освобождението на българите и показва мнозина като членове на тоя комитет, та затворили 60-70 души

... Всичко това е работа на бившия Дякон Василий Львовский, карловец, който три-четири години ходи из България и проповядва, че уж има някакъв комитет, който приготвя Освобождението на българите, и е излъгал мнозина да му се подведат.“
[леко редактиран правопис за улеснение]

ваш Н. Геров

К1 № 1, стр. 351: Доклад на **руския консул в Русе Ал. Мошин** до посланика в Цариград Игнатиев за нарастване на недоволството сред българите от действията на валията в Русе за слуховете относно БРЦК и за обиколки на Васил Левски в България и Македония

Русе, 15/27 май 1872 г.

„... От известно време до Мен започнаха да достигат неясни слухове за действията на Букурещкия комитет. От известно време до мен започнаха да достигат Неясни слухове за действията на последния. Стана ми известно например, че някой си Дякон ходи ли с България и Македония с цел да вербува недоволните. аз ще се постарая да употреби цялото си старание, за да удържа тукашната младеж от връзките с комитета, които, разбира се, няма да свършат добре за нея; Много ще е жалко, ако младежта, на която се основава бъдещето на България, се облече в своята разпаленост и даде на турците право да я обвинят в революционни замисли.“

К1 № 26, стр. 387: Доклад на **руския посланик в Цариград Игнатиев до Министъра на външните работи княз Горчаков** в Петербург за приключване на работата на специалната следствена комисия в София, действала с умереност с по съвета на великия везир, без да придава преувеличено значение на “Софийската афера”, въпреки това сред българското население се шири голямо недоволство

Пера в Цариград, 18/ 30 януари 1873 година

„Господин канцлер,

Както известява нашият генерален консул в Русе, въпросът за така нареченото Софийско съзаклятие е получил задоволително решение. Изпратената от Цариград следствена комисия е успяла да открие само неколцина злосторници. Тя е приключила своята работа и трябва скоро да се върне тук.

Вътрешното положение в българските области обаче остава несигурно. сред населението се шири дълбоко недоволство, предизвикано от лошото управление. това състояние на духовете съдържа в зародиш елементите на нещо повече от заговор.

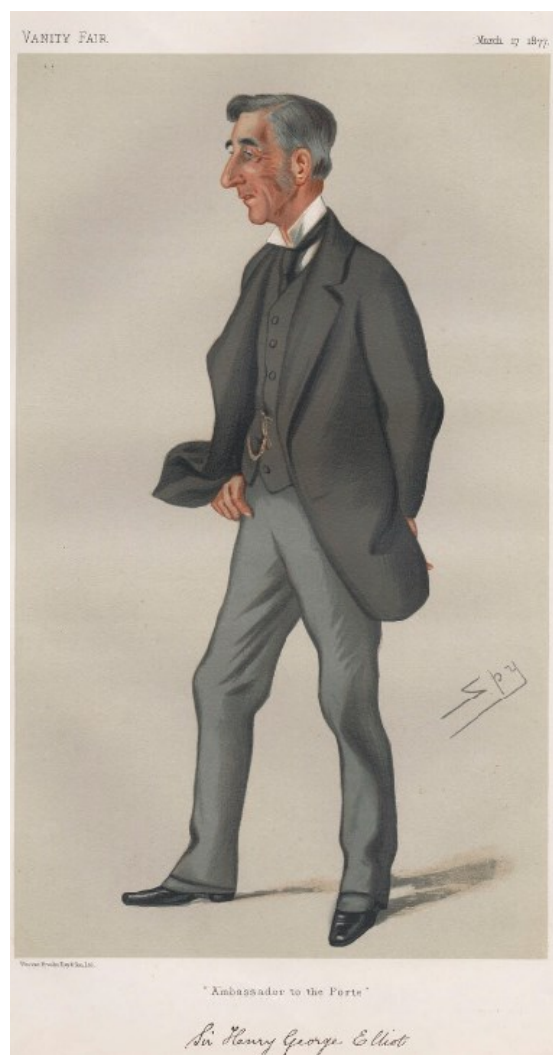
Безспорно е, че щастливият изход от софийската афера се дължи на увереността на великия везир, който този път, и изглежда, е последвал нашите съвети. ...“

К1 № 31, стр. 392: Писмо на **английският консул в Русе Роберт Далиел до посланика в Цариград Хенри Елиът** с информация за разговора си Шакир бей, който изтъква чисто **политическия характер на Арабаконашкия обир** и ролята на българския комитет в Букурещ и неговите агенти в България; за намесата на руското Генерално консулство в Букурещ и на сърби в тези събития и за издадените присъди

Русе 26 януари 7 февруари 1873 година

„... накратко това, което казва [Митхад паша], беше че аферата и чисто политическа и според неговото твърдо мнение е предизвикана от българския комитет в Букурещ с помощта на чиновници от руското генерално консулство в Букурещ и сърби. Въпреки че комисията няма сигурно доказателство за това, той изглежда, е намекнал за сръбското правителство, във всеки случай, за сърбите, познати в Белград, като участващи в конспирации, а когато Митхад Паша беше тук, бяха подстрекатели...

По нареждане на Букурещкия комитет бил изработен план за ограбване на правителствени пощи и каси и за насилствено взимане на пари чрез заплахи. Обирът на пощата и убийствата на българи са били извършени от такива инструкции. Двете лица, Димитри и Диаконолевски, осъдени на смърт, са свързани с такива убийства и също с действали по нареждане на Букурещкия комитет. Около 40 или 50 души, замесени, са били осъдени на затвор или заточение.

Разклоненията на конспирацията не са се разраснали извън района на София, но много относно нейния обхват остава неустановено.

Планът е бил да се нападне едно турско село и да се избият жителите и турците евентуално да се нахвърлят върху християните, след това въстаналите да се оттеглят в Балкана и да изпратят манифест до силите, че българите са били изклани от турците....

Ще видя доколко горната информация се потвърждава от такива сведения...“

К1 № 32, стр. 394: Доклад от **австро-унгарския генерален консул в Русе от Оскар Монтлонг** до министъра на външните работи **Георг Андраши във Виена** за изказванията на Шакир бей и Мазхар паша относно разкритията на специалната комисия в София Русе, 29 януари/10 февруари 1873 г.

Шакир Бей

„...Завърналите се от София комисари ще остана тук още една седмица. Досега разкри пред приятели той не е скрило учудването си, че от отговорите на някои инквизирани е ставала ясна достигналата до определена степен политическа зрелост на Българската национална идея - един симптом, който Турция трябва да има предвид. по-нататък той заявил, че нещата в София имат силна политическа подкладка и само ранното им разкриване е предотвратило да се постигне по-голямо разклонение в страната....“

A caricature of Midhat Pasha drawn by British portrait artist and caricaturist Sir Leslie Matthew Ward, whose works were published under the pseudonym "Spy" on the cover of British weekly magazine Vanity Fair on June, 30, 1877.

К1 № 35, стр. 397: Доклад на управляващия **френското консулство в Русе** Подхайски до министъра на външните работи дьо Ремюза в Париж за работата на специалната комисия в София; сведения от членове на комисията относно план за въстание в България; за дейността на Левски Ангел Кънчев и Димитър общи; очаква се потвърждение на Присъдата на Васил Левски Любен Каравелов експулсиран

Русе, 3/15 февруари 1873 г.

„Господин министър

В доклада си от 12 декември имах честта да съобща на Ваше Превъзходителство за пътуванията на агенти на Българския революционен комитет в Букурещ с цел предизвикване на вълнения във вилаета. Наистина властите в София бяха по следите на заговор разкрит след обира на пощата в Орхание. Високата порта изпрати тогава от Константинопол комисия да провери вече проведеното от местните власти разследване и при нужда да съди виновните... Според разказа на самите членове на комисията конспирацията съществува от повече от година, нейният вдъхновител бил Каравелов, редактор на „Свобода“, отпечатване в Букурещ. Планът му бил да организира в дунавския вилает няколко комитета, които да наберат достатъчен брой съмишленици и при първи знак

LE COMTE CHARLES DE RÉMUSAT
Ministre des affaires étrangères. — D'après le photograph de M. Bédigier.

подаден от Букурещ да грабнат оръжието и да се нахвърлят на някое мюсюлманство село, да избият населението после да се разпръснат на малки банди и да издържат до момента, в който жестокостите на турците непременно ще предизвикат чужда намеса в полза на християните.

Някой си Васил Дяко, българин, учил във военното училище в Белград, бил натоварен със създаването на комитетите в дунавските провинции. Той бил подпомаган от Ангел Кънчев... Освен това някой си Димитър бил получил заповед да поеме командването на първата подготвена банда тези двама души бяха осъдени на смърт. Димитри е сигурно вече екзекутиран, а за Дяко Левски се очаква присъдата да бъде потвърдена от Константинопол

По искане на великия везир Каравелов, редактор на „Свобода“ беше експулсиран от Влахия и сега се намира в Белград. Други шестдесетина души бяха осъдени на каторга или заточение от 3 до 15 години....“

К1 № 36 стр. 399: Доклад на **английския консул в Русе Роберт Далиел до министъра на външните работи лорд Гренвил** в Лондон с информация получена от членовете на Специалната комисия и от Хамди паша за направените политически разкрития; за дейността и показанията на Васил Левски и Димитър Общи ...

Русе, 5/17 февруари 1873

„Милорд

В допълнение на моята политически доклад сега продължавам с информация относно подготовката за организираното въстаническо движение в района на София.. Между арестуваните са били Димитри българин наречен сърби тъй като е живял много в това княжество който е служил при гарибалд и е участвал в критското въстание и Васил Левски дякона колевски българин от Иво военното училище в Белград

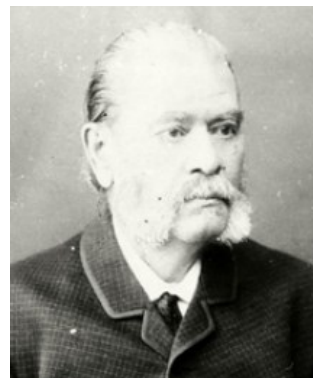
Информацията, получена от комисията, е извлечена главно от Димитри, подкрепена по въпроси от второстепенно значение от признанията на други арестувани лица. Дякон Левски, върховен водач в организацията и началник на Димитри, но сега е отказала да издаде своите съмишленици.

Основните неща, които бяха разкрити са: преди около година и половина яко Левски Димитри и Анджело Кънчов, също българин изглежда били запознати от Каравелов и от друг българин в Свищов с няколко души носещи маски. Димитри дал показания под клетва, че между маскираните били двама членове от Руското Генерално консулство в Букурещ и двама сърби от Белград, но това не може точно да се докаже тримата получили от маскираните лица инструкции...

Комисарите, изглежда, смятат, че, Русия е замесена, но че няма други доказателства за това освен твърдението на Димитри за хората с маски, кореспонденцията на българи в Одеса и участието на български свещеници много от тях получили образование в Киев....“

К1 № 37 стр. 402: Доклад от Влашич (Стефан веркович) до сръбското правителство в Белград за резултатите от турското следствие и политическите Разкрития в България; за съмненията и някои комитетски дейци, че Димитър Общи е турски или немски шпионин; при разпитите Левски се е проявил като безстрашен родолюбец и не е направил никакви разкрития

Сяр 27 февруари 11 март 1873

„Между предадените от него – Димитър Общи – осем души са селски и градски учители и двама свещеници. Другото лице най-важно за тях е бившият Дякон Васил Левски, родом от Казанлък. същият не е издал никого и нищо не е съобщил за дейността на комитета. Бил извънредно смел и юначен истинския обичал своя народ. Той е признал, че е член на комитета, но че никого не познава в този край лично, защото съществувала строга заповед в комитетския правилник: никому не се позволява да присъства на събрания другояче освен с маска на лицето. Него го обесили миналата неделя.

Говори се, че софийският случай ни най-малко не е обезкуражил привържениците на комитета в този край – нещо повече – че са удвоили дейността си, само че веднага е сменен уставът с паролата и начина на действие.....“

К3 стр. 130-131: ... За доклад на **Белгийския консул в Русе, М. Кличан**, който пише за състава на осъдените на заточение в Мала Азия: 60 души, от които двама са били свещеници, шестима учители, много чорбаджи и синовете им. Според него духовенството и учителите са допринесли много населението да опознае и сподели идеята за политическа независимост на България. От това писмо научаваме, че в комитети на Левски влизат образовани и заможни хора. Левски търси българската диаспора и в Сърбия, макар че там живеят предимно поборници за църковна независимост.

Заточеници на път за Мала Азия

К3 стр. 138: „Линията на Високата порта е да представи пред външния свят разкритата организация като дело на Сърбия и Русия, а не като следствие от стремежа на българите към независимост и самостоятелна държава, т.е. стремежът е да се внуши, че българите живеят мирно и тихо под сянката на султана. ... В разговор с руския консул в Русе членът на Специалната комисия Шакир бей заявява, че никога чужда държава и ничии поданици не са замесени в разкритото в Процеса революционно дело. Така остава изводът за самостоятелния, независим от външни сили характер на разкритията за революционната дейност на Васил Левски.“

КЗ стр. 140-141: „Вестниците на западни издания, които съобщават за Софийското дело като за страшен заговор, „се отличават с ненавистта си към българите“, респективно към славяните счита **руският консул** в Русе Мошнин (вж доклад до Н.В. Игнатиев от 23.12.1872 г.) ... Обобщено, руският консул в Русе Мошнин последователно и твърдо **омаловажава** и представя за раздуто от Мидхат паша българското революционно движение. ... В писмата от дипломатическата поща се говори за „някой си Васил Левски...“

Обратно на руското е отношението на **английските** дипломати към разкритията на Процеса. В докладите им сведенията за **мрежа от революционни комитети не се подценяват.**“

КЗ стр. 142 „Отношенията между **балканските народи** изпъква в доклад на **италианския консул в Русе** Ч. Дурандо до министъра на външните работи в Рим от 18.12.1872. В него се развива тезата, че в противовес на „възхваляваното славянско братство“ точно Сърбия (прякорът на Д. Общи е „Сърбина“) се нагърбва да разкрие широката конспирация в българските земи, за да дискредитира българите пред Високата порта и да я убеди да им отнеме религиозната автономия.“

КЗ стр. 143: Видно е, че преимуществено отношението на чуждите наблюдатели към разкритията в Процеса са обусловени от **отношението на държавите им с османската власт** към онзи момент.

<https://bulgarianhistory.org/vasil-levski-apostola-na-svobodata/>

3. Възгледи и революционни идеи на Васил Левски, отразени в писмата му

1) Из писмо-дописка до чорбаджията Ганчо Мильов в Букурещ, 10 май 1871 г

Не ще бъде в нашата България, както е в турско сега... Всичките народи в нея щат живеят под едни **чисти и святи закони, както е дадено от Бога да живее човекът**; и за турчина, и за евреина, и пр., каквито са, за всички еднакво ще е само ако припознаят законите равно с българина. Така ще е в нашата България! **Ние не гоним турския народ, ни(то) вярата му, а — царя и неговите закони**, с една дума, турското правителство, което варварски владее не само нас, но и сами(те) тур(ци).

В Българско не ще има цар, а „народно управление“ и „всекиму своето“. Всеки ще си служи по вярата и законно ще се съди както българинът, така и турчинът. Свобода и чиста република.

2) Из писмо до Д. Хр. Попов, 27 юли 1871 г.

Поздравете ги още от мен, какво че ми е жал, загдето още не ни подават ръка в работата ни. Дали защото си **работим чисто български и не искаме вече да се водим по никого извън Българско**, както се е одобрило от вишегласието и пак по вишегласието, което ни се хареса, отвън — приемаме го. А на думи не се основаваме ни за един ден да чакаме.

3) Из писмо до прогресивен и богат българин във Влашко, 6 октомври 1871 г.

Родолюбиви господине!

Настоящото ми може да ви се види доста смело, но не е, длъжност е, трябва да я изпълним. да повдигнем и съберем храм на правата свобода, и да дадем на всеки своето му.

Какви са предназначенията ни и по какъв начин работим... . **От никого отстрани на нищо не се надяваме и никого за нищо не молим. Всичко се състои според нас в нашите задружни сили, против тях не може да противостои и най-силната стихия.**

Защото това дело е дело за народното освобождение, дело българско. Централният БР комитет счита за свое задължение да съобщи и покани всеки българин, бил кой бил, и къде бил, да вземе участие в него. Като има предвид вас и вашите всекидневни жертвования за милия си народ, в отношение на които стоите начело измежду другите родолюбци, взе смелост да покани и вас и да ви моли да му подадете братската си ръка и да му помогнете, колкото ви силите позволяват - и нравствено, и материално. С това ще дадете пример и на другите ни извън Българско родолюбци, за да ви последват и направят същото.

Времето за помагането е сега. След започването на въстанието общо не ще имаме нужда от ничия помощ и вратата за родолюбците ще се затвори. Останалите и закъснелите не ще бъдат вече наши приятели (на Отечеството), не ще да ги е раждала българка, не са хора.

Принимаме с радост и благодарности
Ваш брат В. Мильов

В. Левски

В. Левски, Ас. Гер. Кърджалия.
Чорбаджията Мильов.

Ас. Гер. Кърджалия.

4) *Из писмо до новоприети членове в организацията, 19 февруари 1872 г.*

За визия за възстановяване на държавността и постигане равенство с другите европейски народи въз основа на собствените сили

Писмото Ви от 14 февруари получих и разбрах съдържанието му. Радвам се, че и Вие сте влезли в (народната) работа. Братя, **възобновяването на нашата славна държава**, отърването (освобождаването) ни от проклетите агаряне, за да си добие първата чест и слава нашето мило отечество България, най-последно, (за) **да бъдем равни с другите европейски народи, зависи от нашите собствени задружни сили**. Като е тъй, Вам подлежи да се покажете достойни, верни и неустрашими във всяко отношение. Дързост, братя, и напред! Вашето участие в народното ни дело ще остави имената Ви неизгладими в народната ни история. Само умно работете... Често изпращайте човек до познатото Ви село и се съвещавайте, споразумявайте и насърчавайте.

4. Снимки на Васил Левски
от сайта на Национален музей "Васил Левски"
<http://vlevskimuseum-bg.org/bg/снимките-на-в-левски/>

До нас са достигнали седем безспорно установени фотографии на Васил Левски, получили широка популярност.

Най-ранната снимка на Апостола е направена през август 1867 г. в Белград, след преминаването на четата на войводата Панайот Хитов от България в Сърбия, т. нар. байряктарска снимка на Левски.

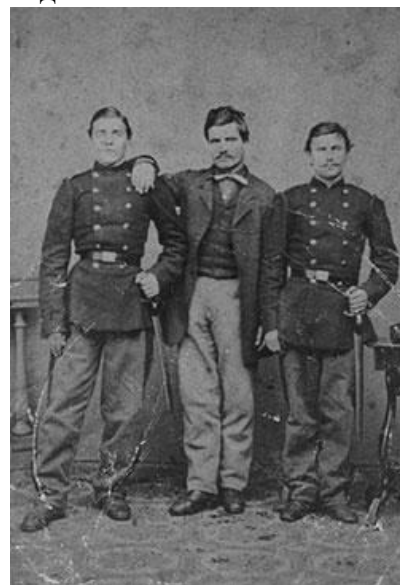
Фотографията е дело на българин придворен фотограф в Белград – Анастас Карастоянов.

От втората Българска легия в Белград (1867-68г.) са запазени две фотографии. Те са направени към самия край на 1867 г., или в началото на 1868г., също в Белград от

Анастас Карастоянов. На едната снимка от легията Левски е заедно със свои другари , участници в легията. Той е сред седналите – трети от ляво на дясно.

На другата снимка от легията Левски е с брат си Христо и близкия му другар Христо Иванов-Големия. Левски и Христо Големия са в черни униформи, каквито са носели легистите тогава, униформа на сръбски пехотен стрелкови батальон според легиста Михаил Греков. Оригинален екземпляр от тази снимка се пази в музей “В.Левски” Карлово, подарена от потомците на София Зидарова-племеница на Левски.

Четвъртата фотография на Левски е в цял ръст облечен в бяла униформа. Тя е получила популярност като “Снимка на Левски в униформа на Първата легия”. Това е неточно. Тя е правена значително по-късно(края на 1868г., или началото на 1869г.) и излиза от ателието на известния придворен художник и фотограф в Букурещ Карол поп де Сатмари, а униформата е реквизит от ателието му.

Петият портрет на Васил Левски е направен през лятото или пролетта на 1870г., изобразен в бюст, облечен в европейски градски дрехи. Този портрет се смята за най-хубав и изразителен, даващ най-добра представа за физическия и духовен образ на Апостола.

Почти по същото време се е фотографирал и седнал в 3/4 ръст, в същите дрехи. Това е шестата негова фотография.

Седмият фотопортрет на Левски е бил най-популярен в миналото. На него Апостола е изобразен в бюст, в граждански

дрехи-черно сако, риза, нагръдник, бяла колосана яка и черна модна за онова време вратовръзка. На този последен фотопортрет Апостола е вече на 35 години.

Снимката е направена в Букурещ към месец юни 1872г. След важното общо събрание на БРЦК. Тя е попаднала в ръцете на турската полиция, която я разпространила при издирването на Левски.

От седемте фотографии на Васил Левски, които не подлежат на съмнение, днес са известни 12 екземпляра.

5. Думи за Васил Левски от Христо Ботев, Захари Стоянов, Иван Вазов и др.

Физически и духовни качества Левски и Ботев в Букурещ през 1868 г

1) *из Писмо на Ботев до Киро Тулешков,
предадено от Захари Стоянов в биографията на Левски, 1883 г.*

Живея на самия край в Букурещ в една ветраничава воденица, заедно с моят съотечественик, Васил Дяконът. За препитанието ни не питай, защото едвам на два и три деня намираме хляб да си уталожим гладът... Тие дни мисля да държа сказка в читалището „Братска любов“, но как ще да се явя, не зная! При сичкото това критическо положение, аз пак си не губя дързостта и си не изменявам честното слово... Приятелят ми Левски, с когото живеем, е нечут характер. Когато ние се намираме в най-критическо положение, то той и тогава си е такъв весел, както и когато се намираме в най-добро положение. Студ, дърво и камък се пука, гладни от два или три деня, а той пее и се весел. Вечер дордето ще легнем – той пее; сутринта, щом си отвори очите, пак пее. Колкото и да се намираш в отчаяност, той ще те развесели и ще те накара да забравиш сичките тъги и страдания. Приятно е човеку да живее с подобни личности!!...

Хр. Ботйов

2) От престоя в Букурещ, ноември-декември 1868 г.

Из биографията на Христо Ботев от Захари Стоянов, 1888 г.

Тежко било на Ботйов после тая участ с верния му съжител. Той влизал вечер във воденицата с някакви си отвлечени предразсъждения, оглеждал се, ослушвал се, мъчно затварял очи, все му се струвало, че ще да дойде Христо. Но щастието му помогнало да си намери друг другар, другар подобен нему, другар скъп и велик, в лицето на когото той скоро се опростил с паметта на Христа. Тоя другар бил сам Васил Левски, пак карловчанин, който по онова време не беше още прочут, както и сам героят на настоящата книга, не беше си определил и начертал великото и благородното звание - апостол на свободата. Васил Левски наскоро се бил завърнал от Белград в Букурещ, гдето (Белград) лежеше в болницата от една тежка операция. Щом се побавил в Букурещ, запознали се двамата едномисленици, двамата бъдещи огнени хора и като нямаме никакво съмнение, че и Левски не е бил в положението на Ботйова, то не е мъчно да си обясним защо и той е станал гост на последния в пустата воденица. Левски бил нравствено тържество за Ботйова. Като поопитен, с по-твърда българска натура, той го съветвал да не бъде толкова краен, странен и да почне да живее малко по-човешки, за да бъде пример на другите във всичко.

Изглед от Букурещ през 19-ти век

– Вие сте хора учени, постъпвайте така, щото да произвеждате почит на другите ни братя.

Учете ги с перо и с думи какво значи свобода, отечество, човешчина, честност, постоянство и любов един към другото – говорел Левски на Ботйова. – А ти си се затворил във воденицата като изпаднал търговец. Да знаех аз колкото тебе, то чудеса щях да направя. Вземи пример от Раковски. Ако Хаджията умря със сто и двайсет души, ние трябва да умреме с хиляда!...

3) Описание на Левски от Иван Вазов в „Немили-недраги“, 1883

Левски имаше ръст среден, тънък и строен; очи сиви, почти сини; мустаци червеникави, коса руса, лице бяло, околчесто и изпито от непрестанната мисъл и бдение, но което се оживяваше от една постоянна и естествена веселост! Странно! Тоя момък, който проповядваше опасната мисъл за свобода, за смърт, който се излагаше всеки ден на опасности; тоя син на нощта, на пустинята, на премеждията имаше весел нрав!

Но когато беше *потребно*, ставаше друг. Ясноста му изчезваше от лицето, погледът му добиваше сериозно изражение, гласът му беше глас, който налага, който заповядва; словото му, просто и безизкуствено, вълнуваше, смущаваше, убеждаваше....

– Ако се бием с турците само за цар, то сме глупци. И сега си имаме султан. Нам трябва не господар, а свобода и човешко равенство – отговори Левски навъсено.

4) Родолюбиви и революционни идеи

Захарий Стоянов "Васил Левски (Дяконът). Черти из животът му", 1883

стр. 98. Всички други апостоли, които излязоха подир Левски или бяха негови съвременници, като Д. Общи, А. Кънчев, С. Младенов. Узунов, Стамболов, Волов, Бенковски, Каблешков и др., доколкото ги аз познавам, ни един от тях не е приличал на Левски в своите действия, не е работил така чистосърдечно. Всеки от тях си позволяваше да говори, че ние не сме сами, Русия и Сърбия ще да ни дадат топове, щом се разбунтуваме, ще ни се притекат на помощ, при всичко, че тия две държави нямаха никакво известие. Те бързаха да дигат въстание, въобразявайки си, че в един или два месеца всичко ще може да се приготви.

— *Никому не се надявайте, — говореше той. — Ако ние не сме способни сами да се освободим, то значи, че не сме достойни да имаме и свобода; а който ни освободи, той ще направи това, за да ни подчини отново в робство ...*

Да вдига несвоевременни въстания, той никога и не помисляше даже. Неговото дълбоко познаване на народа му служеше за доказателство, че тая блажена минута още не е дошла! Главната му цел беше да снабдява този народ с оръжие, да се нареждат комитетите, върху което той си е посветил всичкия живот.

5) Пред бесилото

“Обесването на Васил Левски”- художник Агриан Стефанов Иванов- 3 клас/9г.

а. Изповедта и обесването на Васил Левски според разказа на поп Тодор пред Иван Вазов

<http://www.slovo.bg/showwork.php3?AuID=14&WorkID=17554&Level=3>

Най на източния край, усамотена, стоеше стара турска казарма, днес артилерийската казарма. В нея казарма е бил затворен на 1872 г. Левски след пленяването му в Къкринския хан. Пусто беше мястото, дето днес е паметникът на героя и дето се е издигало бесилото му. Покойният поп Тодор, който го е изповядал на предсмъртния му час, ми разказа как е станало това. Повикан от пашата, той дошъл тука и видял Левски, обиколен от турски войници, от много турча и кадъни, които го ругаяли. Левски бил много изнемощял от страданията, със сухо, пребледняло, страдалческо лице. Поп Тодор бил много уплашен, понеже били близки приятели с Левски и се боял да не би да е направено някакво опасно за него признание. Но работата била друга. Пашата се обърнал към свещеника: „Папаз ефенди, сторете с тогова според както е вашия закон!“, и посочил Левски. Поп Тодор приближил до Левски и го поканил да се изповяда, Левски няколко време с тих шепот му се изповядал...“

Сп. „Българска сбирка“, кн. 10/1905 г., статията на Ив. Вазов „София на 1880 година“, спомени.

б. Допълнение към очерка на Вазов “София на 1880 година”

<https://www.slovo.bg/showwork.php3?AuID=14&WorkID=17555&Level=2>

Когато вече беше отпечатан горния ми очерк в първата кола на настоящата книжка, аз случайно се срещнах с г. Димитър Димов (Папашата), близък приятел на Левски и бил в София във време на обесването му. Като му отворих дума за епизода — последните минути на Левски, — който описвам там, г. Димов ми разказа как той го бил чул от устата на същия поп Тодора и който той помнял добре. Разказът му поправя и допълва моя. И ето как е била всъщност работата:

Поп Тодор е бил повикан да причести дякона. Той дошъл с причастието на лобното място. Папашата му заповядал да причести осъдения на смърт с думите, които аз предадох, и се оттеглил на страна, както сторили и войниците там, за да се оставят поп Тодор и Левски сами. . .

Той видял и приел със студено спокойствие смъртта си.

По-после любопитни софиянци се опитвали напразно да изкопчат от попа нещо за Дяконовата изповед. Поп Тодор запазил тайната, както му повелява дългът. На Папашата само после казал следующето.

— Когато Васил се изповяда, той прибави тия думи: „Сичко, каквото съм сторил, сторих го за отечеството!“

Аз счетох за нужно да предам тия подробности за последните минути на великия революционер, защото те бяха до днес неизвестни, а и в г. Заимовата книга „Животът на Васил Левски“ ги няма, доколкото помня.“

Сп. „Българска сбирка“, кн. 10/1905 г.

в. Изповедта и обесването – според разказа на поп Тодор Митов пред Иван Кършовски

по Хайтов 1989

„... Повика ме едно заптие да отида да изповядам Левски при обесването му. Отидох заедно с заптието до мястото, гдето щеше да бъде обесен В. Левски....

Аз отидох при Левски и откакто го изповядох, почнах да чета отредената за случая молитва и когато споменах името „раба божия Василий“, Левски ме пресече и каза:

— Споменавай ме в молитвите си, отче попе, с името „йеродякон Игнатий“ — и след малко мълчание прибави:

— Моли се, отче, не за мене, а за отечество България!

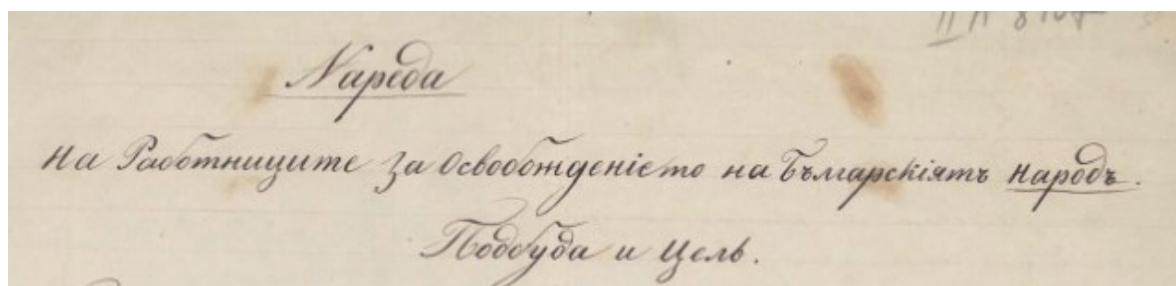
След като свърших обряда, Левски беше вдигнат върху едно буре и окачен на въжето. Преди да бъде избутано бурето изпод краката му, той извика:

— Боже, избави България!“

Иван П. Кършовски — „Васил Иванов Левски“, в. „Юнак“, год. I, бр. 6 от 6. II. 1898 г.

6. Из документи на революционната организация – БРЦК

НАРЕДА НА РАБОТНИЦИТЕ ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕТО НА БЪЛГАРСКИЯТ НАРОД

Цел. С една обща Революция да се направи коренно преобразуване **на сегашната държавна деспотско-тиранска система и да се замени с демократска република (народно управление)**, на същото това място, което са нашите прадеди със силата на Оръжието и със своята свята кръв откупили, в което днес безчеловечно беснеят турски кеседжии и еничери и в което владей правото на силата, да се повдигне храм на Истината и правата Свобода и Турският чорбаджилък да даде място на Съгласието, Братството и съвършенното равенство, между всички народности, Българи, Турци, Евреи и пр. ще бъдат равноправни във всяко отношение, било във вяра било в Народност, било в гражданско отношение, било в каквото било, всички ще спадат под един Общ Закон, който по вишегласието от всички народности ще се избере.

ПРОГРАМА НА БЪЛГАРСКИЯ РЕВОЛЮЦИОНЕН ЦЕНТРАЛЕН КОМИТЕТ

Без свобода няма живот...

Смърт на неприятелите

1. Българският революционен централен комитет има цел да освободи България чрез революция, морална и с оръжие. Формата на бъдещото българско управление ще бъде неопределена до онова време, дорде българското освобождение не стане дело свършено.
2. За да бъде изпълнена тая цел, позволява се всяко средство: пропаганда, печат, оръжие, огън, смърт и пр.
3. Ние, българите, желаеме да живеем с всичките наши съседи дружествено, а особено със сърбите и черногорците, които съчувствуват на нашите стремления, и с румънците, с които нашата съдба е тясно свезана и желаеме да съставим с тях федерация из свободни земи.
4. Ние желаеме, щото тая земя, която е населена с Българи, да се управлява Български, т. е. съобразно с нравите, обичаите и характера на българския народ; а ония земи, които са населени с румъни, със сърби, с черногорци и с гърци, да се управляват съобразно с характера на румънския, сръбския, черногорския и гръцкия народи.
5. Нека всяка народност, както и всеки човек, утвърди своята свобода и да се управлява по своята собствена воля. Ние не желаеме чуждото, т. е. онова, щото не е наше; но не желаеме да дадем и другиму своето.
6. Ние нямаме претенции за исторически права и затова оставяме на самия народ да реши своята съдба и да яви с кой отдел на съюза желае да се присъедини: със сръбския ли, с българския ли, с румънския или с гръцкия – следователно у нас не могат и да бъдат въпроси за границите.
7. Ние желаеме за себе си свобода народна, свобода лична и свобода религиозна; с една дума, свобода човеческа и затова желаеме такава съща свобода и на нашите

приятели и съседи. Ние не желаеме да владееме над другито и затова не позволяваме да ни владеят и другите.

8. Ние причисляваме в числото на нашите врагове и противници ония български изроди и чорбаджии, които пречат на Родната ни цел и ще ги преследуваме навсякъде и всякога.
9. Ние приемаме и гърците в числото на нашите приятели и съюзници, ако само те се откажат от своите панелинически цели и от своите исторически претенции.
10. Ние не въставаме против турския народ, а против турското правителство и против ония турци, които го подкрепят и бранят. С една дума, ние считаме за приятели всичките народи и народности, които съчувствуват на нашето свещено и честно дело, без да гледаме на вяра и на народност.

7. Публикации в пресата

Обща картина

„Between 1872, the year before Levski’s death, and the beginning of Bulgarian independence in 1878, there were only 28 literary pieces (newspaper entries, polemical letters, poems) that mentioned Levski or were dedicated to him. With the exception of his mention in Khitov’s memoirs, all the rest were triggered by his execution in 1873. Thirteen (maybe fourteen) belonged to Karavelov and were printed in his Bucharest edited revolutionary paper *Nezavisimost* (“Independence”), eight were written by Botev in his papers *Zname* (“Banner”) and *Svoboda* (“Freedom”), one was the memoir of Khitov, in whose *cheta* Levski had served, two unsigned ones lamented his death. These materials were all published by the Bulgarian émigré press in Bucharest and authored by Levski’s closest associates. Only three pieces came out in the loyalist Bulgarian press in the Ottoman empire: one a short news piece about the trial and execution in *Dunav* and two in *Turtsiia*, accusing Levski of misleading the Bulgarian people, calling him “a lowly person and a *haidut*,” and maintaining that he, as well as Karavelov, did not enjoy public support among the Bulgarians. (The anti-Levski diatribe belonged to Nikola Genovich, *Turtsiia* 9, No. 7, March 31, 1873)“

в-к „Дунав“, февруари 1873 г.

Превод за конкурса: „Между 1872 г., годината преди смъртта на Левски, и началото на българската независимост през 1878 г. има буквално само 28 публикации (вестникарски статии, полемични писма, стихотворения), които споменават Левски или са му посветени. С изключение на споменаването му в мемоарите на Хитов, всички

останали са по повод от неговата екзекуция през 1873 г. Тринадесет текста (може би четиринадесет) принадлежат на Каравелов и са отпечатани в редактирания от него в Букурещ революционен вестник „Независимост“, осем са написани от Ботев във вестниците му „Знаме“ и „Свобода“, един е от Панайот Хитов, в чието чета е служил Левски, два неподписани оплакват смъртта му. Всички тези материали са публикувани от българския емигрантски печат в Букурещ, като авторите са сред най-близките съратници на Левски. В лоялната към Османската империя българска преса излизат само три публикации: една кратка новина за процеса и екзекуцията в „Дунав“ и две в „Турция“, обвиняващи Левски, че заблуждаване на българския народ, наричайки го „долен човек и хайдут“ и твърди, че той, както и Каравелов, не се ползват с обществена подкрепа сред българите. (Публикацията срещу Левски е дело на Никола Генович, в-к „Турция“, № 7, 31 март 1873 г.)“

Todorova, Maria. *Bones of contention. The living archive of Vasil Levski and the making of Bulgaria's national hero* (Budapest and New York: Central European University Press: 2009), 194-195

Българско издание: Тодорова Мария. *Живият архив на Васил Левски и създаването на един национален герой*. София: Парадигма, 2009

Панайот Хитов за Левски като байрактар и преминаването на четата в България през 1867 г.

стр. 208: „Още през зимата, като се готвех да мина за в Балкана и като не знаех местата, през които трябваше да премина Дунава, реших да търся един човек, който да ми показва пътищата през Делиормана. Чух аз, че дядо Курти, Бойчовият байрактар, живял по Разград или по Русе, та пратих Иван Кършовски да отиде в турско и да го намери и доведе в Букурещ. Дядо Курти, който бе 55 или 58-годишен, с чипав нос, прие да бъде с нас — наш другар. Разпитах го знай ли пътищата и дядо Курти ми каза, че знаел.

Васил Левски беше нейде из Добруджа в едно село учител — и нему писахме, та и той доде при нас в мушията. Един ден, преди да замине Раковски за Браила, бяхме се събрали, за да изберем байрактар, и избрахме Василя Левски със съгласието на всичките момчета. И Раковски беше съгласен за Левски, но подир няколко дена не зная що му стана, та ми каза, че не бивало Левски да бъде байрактар. А защо — не ми обади.

Аз, без никому нищо да казвам, обещах, че ще сменя Левски от байрактарството, само и само да не сърдя Раковски, че беше болен. Но не го направих. Сетне се научих, че като били в Белград Левски и Раковски през 1862 година, в легията станало скарване между единия и другия. След бомбардирането на Белград от турските топове четите на Раковски и Илю войвода трябвало да се разпуснат и тогава настанали.“

К1 № 9, стр. 418: Дописка във в-к „Свобода“ от Русе за **обира на хазната в Арабаконашкия проход и арестуването на извършителите**

Русе, 4 декември 1872 г

„Преди малко време една въоръжена хайдушка чета обра пощата при Орханието. Разбира се, че тая чета е била в споразумение с местните власти, защото обирачите цял месец се търсиха и не намираха. Когато валията разбра, че в гореказаният обир участват и орханийските власти, то той заповяда да се намерят злодейците колкото се може по-скоро, защото, в противен случай, всичката отговорност ще да падне на гореказаните власти. Обирачите тутакси бяха наидени и затворени. Намериха се и парите. Но най-смешното е в това, че орханийските власти обвиняват и в това дело някакви си революционни комитети (?).“

К1 № 19, стр. 428: Дописка във в. „Право“ от Букурещ за **извършването на обира на пощата по нареждане на Л. Каравелов**; показанията на заловените за готвеното въстание и изпращането от Високата порта на Софийската комисия в София.

Букурещ, 19 декември 1872 г.

„... Ние имаме точни сведения, че Каравелов е изпратил хайдуците, които удариха хазната между Орхание и София и сега са намират изловени и затворени в Софийските хапсана (затвор). Тия исповедали пред властта, че били пратени с цел да извикат едно възстание в нашето отечество и войводата им Сърбин (Димитър Общи) искалвал [в]сичко, сиреч кой ги е пратил и защо са дошли. ...“

К1 № 44, стр. 446: Писмо на **Иван Драсов до българите, учащи в Прага**, за вярата си, че не ще бъдат безучастни към съдбата на отечеството; изпраща им портрет на „знаменитият ни герой В. Левский“

Требон (Писек), 14/26 март 1873 г.,

„Господа, в Прага.

Писмото ви от 21 т.м. получих. ---

--- то аз вярвам, че пак българите ще си останете и български ще умрете. Никога, байновци, вашите сърца не щат останат хладнокръвни към съдбата на народът ни, на когото сте и ви[е] членове!

Като ви братски поздравявам, съм ваш добър или лош: Ив. Т. Драсов.

Р.Р. Портретът на знаменитият ни герой В. Л[евс]кий съм тук привадил, та ако обичате, за което и вярвам, че не ще бъде излишно да го имате, то ми явете колко да ви пратя. Засега съм извадил само 2 дузини = 24 --- Ако би се похарчили повече, то щат ни станат по-евтини.“

№ 45, К1 стр. 446: Уводна статия на в. „Независимост“ от Любен Каравелов за **дописка във в. „Нойе Фрайе Пресе“** относно направените в София разкрития за дейността на революционните комитети и „панславистките интриги“

Букурещ, 16 март 1873 г.

„Ние не знаехме кому по-напред са се чудиме: дали на гръцките подлости или на немските глупости? Слушайте: в „Neue Freie Presse“ е отпечатана из Цариград една дописка, която ни доказва фактически, че цариградските дописници на тоя вестник са големи шарлатани и че почтената редакция на същият вестник е или луда, или неограничено пространна. „Пишат ни из Цариград – говори „Presse“, – че Портата, чрез своите следствени комисари, е успяла да открие в София крайовете на многочислените панславистически интриги.“ Из тия няколко думи читателите ни ще да разберат, че тая дописка е измайсторена от някои грък. ... (споменават имената на Димитър Общи, Ангел Кънчев, Васил Левски и на членове на Следствената комисия) „... и да кажем няколко думи за състоянието на Балканския полуостров вобще и за произхождението на онова пристрастие, което заставлява кореспондентите на немските вестници да правят бялото черно, а челното бяло. Както между другите народи и народности, така и между българите се е появило вече онова свято движение, което е необходимо за историческият живот на [в]сяка една народност...“

Библиография и съкращения

- K1 – Левски пред съда на Портата, Карлово 2007 (Процесът в София (1872-1873) в османотурски, дипломатически и домашни извори), София: Златен змей, 2020
- K2 – Васил Левски и неговите сподвижници пред турския съд, ред. Ал. Бурмов, София: НБКМ, 1987 (първо издание 1952)
- K3 – Златарева Маргарита. Юридически поглед към процеса на Васил Дякон Левски, София: Сиела, 2020
- Теодорова Георгия, „Юрист доказа, че по делото срещу Васил Левски не е имало пропуски“, Параграф 22, 15 февруари 2020 <<https://www.paragraph22.bg/22-analizi/read/iurist-dokazache-po-deloto-sreshtu-vasil-levski-ne-e-imalo-propuski>>
- Todorova Maria. *Bones of contention. The living archive of Vasil Levski and the making of Bulgaria's national hero* (Budapest and New York: Central European University Press: 2009), 194
- Унджиев Иван, Кондарев Никола. *Апостолът. Страници от писмата на Васил Левски*, София: Военно издателство, 1971 <<https://chitanka.info/book/5015-apostolyt>>
- Хайтов Николай. Гробът на Васил Левски, от „Избрани произведения. Том 3: Гробът на Васил Левски. Матей Преображенски-Миткалото“, Издателство Български писател, София 1989
- Васил Левски. *Из кривините на литературната иконография*. Ред. Л. Липчева, Е. Гетова, София: Аз-буки, 2018